VIGODKOS (DŪKŠTO, SAKSONIŠKIŲ) II PILKAPYNAS

Zenonas BAUBONIS, Vida KLIAUGAITĖ

2000 m. Vigodkos, (Dūkšto, Saksoniškių) pilkapyne II (Ignalinos r.) buvo tęsiami 1999 m. pradėti miško kvartalinės linijos sužalotų pilkapių archeologiniai tyrimai. 1999 m. buvo ištirti 2 beveik visiškai sunaikinti pilkapiai, juose aptikta V–VI a. kapų (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 163–164). 2000 m. ištirti dar du apardyti pilkapiai.

Pilkapis 3(23) yra į V nuo 1999 m. tyrinėto pilkapio 2(26). Prieš tyrimus pilkapio sampilas buvo iki 7 m skersmens ir 0,7 m aukščio. Sampile matyti seniau iškasta 2,5x2 m skersmens duobė. Š, ŠR ir PR pilkapio pusėje vizualiai galima išskirti pailgas, apie 0,5 m pločio duobes. ŠV pilkapio sampilas beveik liečiasi su gretimai esančio pilkapio sampilu. Šioje pusėje jis su šalia esančiu pilkapiu turėjo ir bendrą pailgą iki 45 cm gylio duobę. Pailgos 1–1,8 m pločio ir 45–60 cm gylio duobės, užpildytos tamsia degėsių prisotinta žeme, ribojo pilkapį ir iš Š, R, P pusių, o V turėjo bendrą duobę su 1999 m. tirtu pilkapiu 2(26). Pilkapis turėjo nesandarų iš įvairaus dydžio akmenų krautą vainiką, kurio vidinis skersmuo – 5–5,5 m. Pilkapio Š pusėje vainikas formuotas iš stambesnių akmenų, kurių dydžiai – 44x29x32 cm, 33x40x28 cm ir pan., didžiausias iš jų 65x43x35 cm skersmens. PV pilkapio pusėje akmenys gana smulkūs ir jie nesudėti taip taisyklingai kaip stambieji – Š ir ŠR, o atrodo, tarsi buvę sumesti palei sampilo kraštą.

Pilkapyje aptiktas vienas degintinis kapas, įrengtas sampile, Š pakraštyje, 40–65 cm gylyje nuo sampilo viršaus: jokia kapo duobė neišsiskyrė, kaulai su degėsiais pasklidę apie 0,5 m skersmens plotelyje, tarp jų aptiktas žalvarinis antsmilkinis ir įvijos. Pjūvyje taip pat neišsiskyrė kapo duobės kontūras – degę kaulai tiesiog sudaro apie 5–8 cm storio sluoksnelį, kurio didžiausia koncentracija buvo radinių lygyje (55–58 cm gylyje).

Pilkapio centre duobė buvo iškasta net žemiau pagrindo ir įkasta į įžemį net iki 65 cm gylio. Joje aptikta pavienių degėsių ir degintinių kaulų. Pilkapio pakraščiuose palei akmenis, kur nesužalota šio perkasimo, fiksuoti pagrindo likučiai – tai tamsiai pilkas peleningas sluoksnis, jame vietomis pasitaiko degėsių ar pavienių smulkių degintinių kaulų. Pagrindo storis siekė 3–8 cm.

Pilkapis 4 (37) yra į Š nuo 1999 m. tyrinėtų pilkapių ir į ŠV nuo pilkapio 3(23). Ariant kvartalinę liniją beveik visai nuarta jo V pusė. Šioje vietoje kvartalinės arime matyti maišytas geltonas ir tamsus smėlis, mėtosi degintiniai kaulai. 1999 m., čia žvalgant kvartalinės suarimą metalo detektoriumi, buvo užfiksuotas juodojo metalo signalas – šioje vietoje pakasus keletą centimetrų giliau, pasirodė maišytas sampilo smėlis bei degintiniai kaulai. Pilkapio sampilo skersmuo siekia 9–10 m, aukštis – 1,2 m. R pilkapio pusėje vizualiai galima išskirti pailgų duobių žymes. Akmenų vainikas V pilkapio dalyje suardytas ir gana fragmentiškas, o R pusėje išlikęs labai gerai – jis krautas iš gana stambių lauko riedulių, sudėtų

tvarkingai formuojant uždarą ratą. Jie 40x40x40, 35x40x42, 50x40x38 cm ir pan. dydžių. PR šalia stambesnių akmenų ant sampilo šlaito pridėta ir smulkių (vidutinis skersmuo – apie 20 cm). Sprendžiant iš R pilkapio pusėje esančios akmenų konstrukcijos išlenkimo lanko ir fragmentiškų jos liekanų, V pilkapio pusėje akmenų vainikas turėjęs būti 8,5 m skersmens. Pilkapį supo 7 apskritos ar pailgos, 1,8–2,8 m pločio ir 2,8–5,6 m ilgio duobės. Jos pjūvyje – *V* formos, užpildytos tamsiai pilku ar šviesesniu peleningu užpildu. Giliausia duobė siekė iki 110 cm gylį. V pilkapio duobės buvo pripildytos įvairaus dydžio akmenų, ypatingai ŠV duobė – jos dugne pririedėję (ar priversta?) daugiau nei 30 įvairaus dydžio akmenų. Gali būti, kad jie ten atsidūrė nustumdžius pilkapio akmenų vainiką. Pilkapyje aptikti 2 kapai: griautinis ir jį suardęs vėlyvesnis degintinis kapas. Degintinis kapas 1 aptiktas V pilkapio pusėje, kuri buvo gana stipriai sužalota ariant kvartalinę liniją. Degintiniai kaulai fiksuoti jau povelėniniame sluoksnyje, iš pradžių pavieniai, kiek giliau jų padaugėjo. 20 cm gylyje aptiktas geležinis apdegęs įmovinis ietigalis rombo formos plunksna. Tame pat gylyje (20–25 cm) aplink ietigalio radimvietę ir į Š, V ir R nuo jo, kvartalinės linijos arime, kiek tamsesniame ir degėsingesniame smėlyje, aptikti nekoncentruotai pasklidę negausūs degintiniai kaulai. Jie užėmė 3,5x2 m skersmens, iki 8–11 cm storio plotą. Duobė fiksuota tik nuėmus perartą sluoksnį ir pasiekus įžemį, 50 cm gylyje nuo pilkapio sampilo viršaus – tai netaisyklingos formos pilku degėsingu užpildu su negausiais degintiniais kaulais išsiskiriantis kontūras. PV jo dalis į įžemį tebuvo įkasta 7–10 cm, o giliau išryškėjo netaisyklingo apskritimo formos duobės kontūras, į įžemį įkastas iki 50 cm. Pjūvyje ji puslankio formos, užpildyta permaišytu pilkšvu smėliu su degėsiais ir negausiais degintiniais kaulais, pasklidusiais tolygiai visame užpylime. Jokių radinių šioje duobės dalyje nerasta, gali būti, kad degintinis kapas jau yra išgrobstytas ir ši duobė iškasta vėliau. Atrodo, kad tikrojo kapo tebuvo likusi tik 70 cm pločio ir 80 cm ilgio V dalis (tesiekusi tik 10 cm gylį įžemyje).

Griautinis kapas 2 fiksuotas 35 cm gylyje, iš karto po tamsios perartos žemės sluoksniu. Jo duobės kontūras išsiskyrė tamsesniu užpildu. Ji galėjusi būti apie 2,3 m ilgio ir 0,65 m pločio – R duobės pusė apardyta kasant degintinio kapo (?) duobę, o ŠV dalis nelabai ryškiai išskiriama. Mirusysis guldytas galva į ŠV (290°). Griaučiai apardyti, jų liekanų ilgis – 108 cm. Įkapės: peilis prie dešinio šono, ant dubens kaulų likučių aptikta *D* formos sagtis, dvi geležinės grandys, ylos fragmentas, skiltuvas ir titnagas.

VIGODKA (DŪKŠTAS, SAKSONIŠKĖS) II BARROW CEMETERY

In the Vigodka II barrow cemetery the 2 barrows have been investigated, the ploughing of the quartal line of the forest injured them. The edges of the piled earth of the barrow 3 (23) were put with stones which made the non standard circle of the diameter of 6 m. The 5 oblong pits were dug around the barrow. One burial of the burned child, buried with the bronze temple ornament and spirals has been found in the barrow. The barrow 4 (37) had the stone circle of the diameter of 8.5 m, 7 oblong

or rounded pits surrounded it. In the centre of the burial two disturbed men graves were found – cremation and primary burial. The cremation was constructed later, it disturbed the primary burial. Near the not cremated buried individual the following burial items were found: knife, belt buckle and large ring, strike device and flint. The barrows are dated to the 5th–6th centuries.

KURKLIŲ ŠILO PILKAPYNAS

Eugenijus BUTĖNAS

2000 m. buvo tęsiami Kurklių Šilo pilkapyno (Anykščių r.) tyrinėjimai, pradėti 1998 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais,* V., 2000, p. 164–166).

2000 m. ištirtas vienas pilkapis (33 (5)), apie 10 m skersmens ir 1 m aukščio sampilu. Bendras ištirtas plotas – 140 m^2, o pilkapio sampilas ir jo pagrindą juosęs griovys užėmė 12x11,5 m plotą. Pilkapio sampilas buvo kiek suploto pusrutulio formos skerspjūvyje ir nežymiai nuolaidesnis V–ŠV dalimi. Jį juosė 70–90 cm pločio, 30–52 cm gylio (skaičiuojant nuo dabartinio žemės paviršiaus) griovys užapvalintu dugnu. Griovys nebuvo uždaras, dalį jo sunaikino augę medžiai ir jų šaknys, o ŠV pusėje, atrodo, buvo apie 1,2 m pločio „įėjimas". Pilkapis supiltas iš aplinkinės žemės – geltono smėlio.

Pilkapio sampilas dviejose vietose buvo pažeistas „lobių ieškotojų" prakasimų. Viena duobė gana didelė (2,5x1,2 m). Ji siekė net įžemį ir, atrodo, bus suardžiusi bent vieną degintinį palaidojimą.

Pilkapyje aptikti 7 degintiniai kapai ir net 8 lipdyti puodai arba jų didesnės ar mažesnės dalys.

Degintinis kapas 1 buvo įkastas į pilkapį vėliau, jau supylus jo sampilą. Kapui buvo iškasta 2,7 m ilgio ir 0,3–0,4 m pločio, apie 30 cm gylio (nuo sampilo paviršiaus) duobė plokščiu dugnu. Jos centrinėje dalyje buvo rasta labai mažai degintų kaulų ir netoli vienas kito gulintys smarkiai korodavę geležiniai įtveriami peiliukai, o pačiame kapo duobės dugne, geltoname sampilo smėlyje, aptikta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Skersinis segės lankelio pjūvis yra rombo formos, prie galų puoštas trikampėmis įkartėlėmis.

Pagrindinai šio pilkapio kapai buvo centrinėje jo dalyje, pagrindo lygyje. **Kapas 2** užėmė 50x60 cm plotelį. Jį sudarė paskiri degintų kauliukų trupiniai ir gana gausios įkapės, sudėtos netoli viena nuo kitos. Rasti du geležiniai įmoviniai ietigaliai juostinėmis plunksnomis (35 cm ir 36 cm bendro ilgio). Abiejų ietigalių įmovos puoštos „skliautiniu" raštu. Ietigaliai vietomis apdegę. Rastas geležinis pentinis siauraašmenis kirvis. Skylė kotui ištęsta, lyg trikampio užapvalintais kampais formos. Pentis prailginta į abi puses. Aptiktas geležinis rimbo kotas, sudarytas iš 27,5 cm ilgio strypo, kurio vienas galas baigiasi taurelės formos išplatėjimu, o kitas – grandimi su geležiniu apkalu, dvi geležinės keturkampės sagtys, 22 cm ilgio geležinis įtveriamas peilis ir segė, žalvarinė pasaginė su daugiakampėmis galvutė-